การสร้างความมั่นคงทางอาหารและทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ เขตพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย

Food Security Enhancement and Attitudes towards Household Food Security among Farmers in Large-Scale Farming Systems in Mae Hong Son Province, Thailand

มนตรี สิงหะวาระ*, กมลทิพย์ ปัญญาสิทธิ์[2],
ชนิตา พันธุ์มณี[3] และ สุปรียา หวังเสถียร[4]
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
Montri Singhavara[1], Kamontip Panyasit[2],
Chanita Panmanee[3] and Supreeya Wangsathian[4]
[1,3]Maejo University [2]Khon Kaen University and [4]Electrical and Electronics Institute
Corresponding Author E-mail: kamonpan@kku.ac.th

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารในระดับครัวเรือนของเกษตรกร และ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ เขตพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 400 คนด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างนั้นจำนวนมาจากสูตรของยามาเน่ (Yamane) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและแบบจำลองโลจิตแบบเรียงลำดับ (Ordered Logit Model)

ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรมีทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x}$=4.51, S.D.= 0.41) ซึ่ง ณ ปัจจุบันเกษตรกรประเมินว่ามีการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับมาก ($\bar{x}$=4.00, S.D. = 0.61) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของการสร้างความมั่นคงทางอาหารสูงสุด คือ ด้านการมีอาหารถึงพร้อม รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ของการอาหาร ด้านความมีเสถียรภาพของอาหาร และด้านการเข้าถึงอาหาร ตามลำดับ และ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีจำนวน 5 ตัวแปร ประกอบด้วย ได้แก่ อายุ การศึกษา แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (เงินทุนตนเอง) รายได้และทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน

วันที่รับบทความ : 23 ธันวาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 28 ธันวาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 29 ธันวาคม 2567
Received: December 23 2027; Revised: December 28 2024; Accepted: December 29 2024

คำสำคัญ: ทัศนคติของเกษตรกร; ความมั่นคงทางอาหาร; ระดับครัวเรือน

Abstract

This quantitative study aimed to (1) examine farmers' attitudes towards household food security and (2) identify factors associated with household food security among large-scale farmers in Mae Hong Son Province. A sample of 400 farmers was selected using the Yamane formula. Data were collected through a questionnaire and analyzed using descriptive statistics and an ordered logit model.

Results showed that farmers had a highly positive attitude towards household food security ($\bar{X}$ = 4.51, SD = 0.41). They perceived their current level of household food security as high ($\bar{X}$ = 4.00, SD = 0.61). The highest mean score was found in the dimension of food availability, followed by food utilization, food stability, and food access. Five variables were significantly associated with household food security: age, education, self-financing for agricultural production, income, and attitude towards household food security.

Keywords: Farmer Attitude; Food Security; Household Level

บทนำ

ความมั่นคงทางอาหารเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งปัญหาทุพโภชนาการยังคงเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพและการเจริญเติบโตของประชากร แม้แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ก็ยังต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างสมดุลทางอาหาร ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Miladinov, 2023; Pollard & Booth, 2019) โดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้ และผลักดันให้ทุกประเทศทั่วโลกมุ่งพัฒนาระบบอาหารที่ยั่งยืน ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูป การบริโภค ไปจนถึงการจัดการผลกระทบจากการบริโภค โดยยึดหลัก 4 มิติของความมั่นคงทางอาหาร ได้แก่ การมีอาหารเพียงพอ การเข้าถึงอาหาร การใช้ประโยชน์จากอาหาร และการมีเสถียรภาพด้านอาหาร (FAO, 2013; FAO, 2018)

สำหรับประเทศไทย การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางอาหารและการบริโภคที่ได้มาตรฐานทางโภชนาการ ถือเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องให้ความสำคัญ โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ควบคู่ไปกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของประเทศ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ และช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีลักษณะภูมิ

ประเทศเป็นภูเขาสูง การเข้าถึงแหล่งอาหารยังคงเป็นปัญหาสำคัญสำหรับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด สภาพภูมิประเทศที่ทุรกันดาร ประกอบกับปัญหาความยากจน รายได้ต่ำ และข้อจำกัดด้านการคมนาคม ยิ่งซ้ำเติมความเสี่ยงให้เกษตรกรต้องเผชิญกับภาวะความไม่มั่นคงทางอาหาร ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ภาวะโภชนาการ และความเป็นอยู่ของครัวเรือน (อนงค์ และคณะ, 2565)

ดังนั้นการศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมการสร้างความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์ปัจจัย และกำหนดแนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาในครั้งนี้ ยังจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และเตรียมความพร้อมรับมือกับความท้าทายด้านความมั่นคงทางอาหารในอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความผันผวนของราคาอาหารโลก ซึ่งล้วนส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารในระดับครัวเรือนของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ **(**Quantitative research**)** เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม **(**Questionnaire**)** โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่มีการปลูกข้าว กระเทียม และถั่วเหลือง ทั้งสิ้น 541 ราย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่ n คือ จำนวนเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่มีการปลูกข้าว กระเทียม และถั่วเหลือง (ตัวอย่าง) N คือ จำนวนเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่มีการปลูกข้าว กระเทียม และถั่วเหลือง (ทั้งหมด) และ e คือ ค่าความคลาดเคลื่อน โดยกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.05 หลังจากแทนค่าในสูตรได้จำนวนเกษตรกรใน

ระบบเกษตรแปลงใหญ่มีการปลูกข้าว กระเทียม และถั่วเหลือง (ตัวอย่าง) เท่ากับ 400 รายและสามารถแบ่งตามการเพาะปลูกข้าว กระเทียม และถั่วเหลือง ได้เท่ากับ 146 , 167 และ 87 ตัวอย่าง ตามลำดับ โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจากปีการเพาะปลูก 2566/67

2. เครื่องมือวิจัย

ใช้แบบสอบถามกับหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนของเกษตรกรที่สร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านโดยมีการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC : Index of item objective congruence) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อให้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นครอบคลุมเนื้อหาวัตถุประสงค์ และเหมาะสมกับการศึกษามากที่สุด ผลการประเมินปรากฏว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งไม่น้อยกว่า 0.50 จึงสามารถสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ (Turner & Carlson, 2003) นอกจากนี้ แบบสอบถามได้ถูกใช้เพื่อทดสอบกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่าแบบสอบถามจึงมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากค่าความน่าเชื่อถืออยู่ในช่วง 0.724 ถึง 0.880 ซึ่งเกินกว่าหลักเกณฑ์ขั้นต่ำของ Cronbach's alpha ที่มีค่าเท่ากับ 0.70 (Cronbach, 1951). เนื้อหาของแบบสอบถามได้ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด โดยแบบสอบถามสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร และ 2) ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน และทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยทั้งสองส่วนมีองค์ประกอบจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีอาหารเพียงพอ ด้านการเข้าถึงอาหาร ด้านการใช้ประโยชน์ของอาหาร และด้านความมีเสถียรภาพของอาหาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนของเกษตรกรที่กระจายอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย รวมเป็นทั้งสิ้น 400 ครัวเรือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสอบถามเกษตรกร จึงทำการกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน กับทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์การสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน และทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหาร กำหนดให้เกษตรกรระบุคะแนนความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 = เห็นด้วย 3 = ไม่แน่ใจ 2 = ไม่เห็นด้วย และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแบ่งช่วงสำหรับการพิจารณาระดับการทัศนคติของเกษตรกร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การตีความ

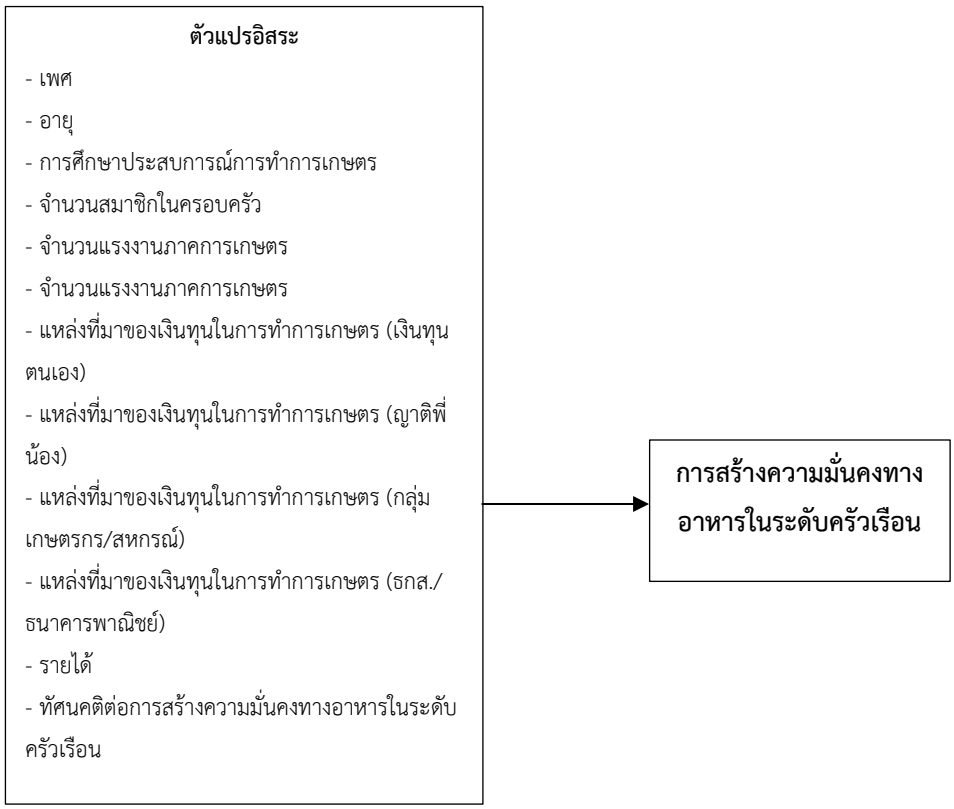
ช่วงของค่าเฉลี่ย	ความหมาย / การแปลความ
4.50-5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง / สำคัญมาก
3.50-4.49	เห็นด้วย / สำคัญ
2.50-3.49	ยังไม่ตัดสินใจ / สำคัญปานกลาง
1.50-2.49	ไม่เห็นด้วย / สำคัญเล็กน้อย
1.00-1.49	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง / ไม่สำคัญ

ที่มา: Al-Tamimi, and Shuib, (2009)

4.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ผ่านแบบจำลองโลจิตแบบเรียงลำดับ (Ordered Logit Model) ทั้งนี้การวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกรเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป กับตัวแปรตาม 1 ตัว ว่าตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีระดับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด โดยการวิเคราะห์ในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแปรอิสระจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด 11 ตัวแปร ได้แก่ 1.เพศ 2.อายุ 3.การศึกษาประสบการณ์การทำการเกษตร 4.จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5.จำนวนแรงงานภาคการเกษตร 6.แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (เงินทุนตนเอง) 7.แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (ญาติพี่น้อง) เป็นหลัก 8.แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์) เป็นหลัก 9.แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (ธกส./ธนาคารพาณิชย์) เป็นหลัก 10.รายได้ และ 11.ทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน ซึ่งจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation) (Saipatthana and Piyapimonsit, 2004) พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีค่าความสัมพันธ์ (r) สูงกว่า 0.80 ที่จะทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเองสูง (Multicollinearity) (Prasitratsin, 2003)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดสามารถอธิบายการวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกรผ่านแบบจำลองโลจิทแบบเรียงลำดับ (Ordered Logit Model) โดยการวิเคราะห์ครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรอิสระจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งสามารถอธิบายตัวแปรและการวัดดังตารางที่ 2

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และผลของการศึกษาให้มากขึ้นผู้คณะผู้วิจัยขออธิบายคำศัพท์ 2 คำในการศึกษา (นิยามศัพท์) ประกอบด้วยคำแรก “การสร้างความมั่นคงทางอาหาร” คือ การประเมินความพร้อมหรือการลงมือกระทำ ณ ปัจจุบันของกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นมีอาหารปลอดภัยบริโภคอย่างเพียงพอของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ครอบคลุม 4 มิติหลัก 1) การมีอาหารถึงพร้อม 2) การเข้าถึงอาหาร 3) การใช้ประโยชน์ของการอาหาร และ 4) ด้านความมีเสถียรภาพของอาหาร และคำที่สอง “ทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหาร” คือ ความเชื่อ มุมมอง ความคิดเห็น หรือ

ทัศนคติของคนที่มีต่อเรื่องความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในอนาคต

ตารางที่ 2 การกำหนดสัญลักษณ์และอักษย่อของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร

ตัวแปร/ การกำหนดชื่อตัวแปร	**รายละเอียด**	**การวัดหรือมาตรวัด**
ตัวแปรตาม		
PRAC	การสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน	ค่าเฉลี่ยจาก 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความเพียงพออาหาร 2. ด้านการเข้าถึงอาหาร 3. ด้านการนำใช้ประโยชน์ของอาหาร 4. ด้านความมีเสถียรภาพของอาหาร และนำมาแปลความเพื่อจัดตำแหน่งว่าอยู่ในระดับใดของภาพรวมการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งเป็นตัวแปร
ตัวแปรอิสระ		
GEN	เพศ	มาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) ตัวแปรจัดประเภท (Categorical Variable) หรือตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) 1 = ชาย 0 = หญิง
AGE	อายุ	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) หน่วยปี
EDU	การศึกษา	ตัวแปรมาตราเรียงอันดับ (Ordinal Scale) 0 = ไม่ได้รับการศึกษา 1 = ประถมศึกษา 2 = มัธยมศึกษาตอนต้น 3 = มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 4 = อนุปริญญา/ปวส.ปริญญาตรี 5 = สูงกว่าปริญญาตรี

EXP	ประสบการณ์การทำการเกษตร	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) หน่วยปี

ตารางที่ 2 การกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร (ต่อ)

ตัวแปร/ การกำหนดชื่อตัวแปร	รายละเอียด	การวัดหรือมาตรวัด
ตัวแปรอิสระ		
NUMF	จำนวนสมาชิกในครอบครัว	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) หน่วยคน
NUML	จำนวนแรงงานภาคการเกษตร	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) หน่วยคน
SOU1	แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (เงินทุนตนเอง) เป็นหลัก	มาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) ตัวแปรจัดประเภท (Categorical Variable) หรือตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
SOU2	แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (ญาติพี่น้อง) เป็นหลัก	มาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) ตัวแปรจัดประเภท (Categorical Variable) หรือตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
SOU3	แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์) เป็นหลัก	มาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) ตัวแปรจัดประเภท (Categorical Variable) หรือตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
SOU4	แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (ธกส./ธนาคารพาณิชย์) เป็นหลัก	มาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) ตัวแปรจัดประเภท (Categorical Variable) หรือตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) 1 = ใช่

		0 = ไม่ใช่

ตารางที่ 2 การกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร (ต่อ)

ตัวแปร/ การกำหนดชื่อตัวแปร	รายละเอียด	การวัดหรือมาตรวัด
ตัวแปรอิสระ		
INC	รายได้	ตัวแปรมาตราเรียงอันดับ (Ordinal Scale) 1 = ต่ำกว่า 100,000 บาทต่อปี 2 = 100,001 - 150,000 บาทต่อปี 3 = 150,001 – 200,000 บาทต่อปี 4= 200,000 บาทขึ้นไปต่อปี
ATT	ทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน	ค่าเฉลี่ยจาก 4 ด้านได้แก่ 1. ด้านความเพียงพออาหาร 2. ด้านการเข้าถึงอาหาร 3. ด้านการนำใช้ประโยรน์อาหาร 4. ด้านความมีเสถียรภาพของอาหาร เป็นตัวแปรมาตราเรียงอันดับ (Ordinal Scale)

ผลการวิจัย

1) ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน กับทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหาร กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรประกอบด้วยเพศชายร้อยละ 55.75 เพศหญิงร้อยละ 44.25 เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยประมาณ 50 ปี ซึ่งถือเป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยแรงงาน เกษตรกรบางรายทำการเกษตรสืบต่อจากครอบครัว โดยพบเกษตรกรมีอายุสูงสุดเกิน 60 ปี และมีประสบการมาถึง 50 ปี ด้านประสบการณ์ทางการเกษตรมีเฉลี่ย 24 ปี บ่งบอกได้ถึงความเชี่ยวชาญหรืออาจหมายถึงทางเลือกในอาชีพที่มีจำกัด เนื่องจากทักษะที่มีอยู่ปรับเปลี่ยนไปสู่อาชีพอื่นได้ยาก พิจารณาได้จากระดับการศึกษาของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 71 อยู่ในระดับประถมศึกษา เกษตรกรมีรายได้หลักจากการเพาะปลูกกระเทียม รองลงมาคือพริก โดยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 111,261.39 บาท/ปี สำหรับข้าวนั้นเป็นการเพาะปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นสำคัญ ในส่วนของข้อมูลเชิงความคิดเห็นประกอบด้วย 1.การสร้างความมั่นคงทางอาหาร และ 2.ทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรมีทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนโดยรวมอยู่

ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายด้านของทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหาร พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรในทุก ๆ ด้าน โดยด้านที่มีทัศนคติที่ดีมากที่สุด คือ ด้านการมีอาหารถึงพร้อม และด้านการใช้ประโยชน์ของการอาหาร นั้นคือเกษตรกลุ่มนี้ค่อนข้างเห็นด้วยกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกร ในส่วนของการสร้างความมั่นคงทางอาหาร พบว่า ปัจจุบันเกษตรกรประเมินว่ามีการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของการสร้างความมั่นคงทางอาหารสูงสุด คือ ด้านการมีอาหารถึงพร้อม รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ของการอาหาร ด้านความมีเสถียรภาพของอาหาร และด้านการเข้าถึงอาหาร ตามลำดับ ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	223	55.75
หญิง	177	44.25
อายุ (ปี) (ค่าเฉลี่ย=49.75, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =9.813)		
ต่ำกว่า 20	1	0.25
21 – 40	41	10.25
41 - 60	310	77.50
60 ปีขึ้นไป	48	12.00
การศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	14	3.50
ประถมศึกษา	285	71.25
มัธยมศึกษาตอนปลาย	62	15.50
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	25	6.25
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	14	3.5

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	14	3.50
ประถมศึกษา	285	71.25
มัธยมศึกษาตอนปลาย	62	15.50
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	25	6.25
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	14	3.5
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี) (ค่าเฉลี่ย=24.70, ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน =11.831)		
ต่ำกว่า 10	63	15.75
11 - 20	93	23.25
21 - 30	119	29.75
31 - 40	100	25.00
มกกว่า 40	25	6.25
รายได้ (บาทต่อปี) (ค่าเฉลี่ย = 111,261.39)		
ต่ำกว่า 100,001	164	41.0
100,001 - 150,000	189	47.25
150,001 - 200,000	46	11.50
มากกว่า 200,000	1	0.25

ตารางที่ 4 ข้อมูลเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปรผล
ทัศนคติการสร้างความมั่นคงทางอาหาร			
ด้านการมีอาหารถึงพร้อม	4.63	0.38	มากที่สุด
ด้านการเข้าถึงอาหาร	4.45	0.42	มาก
ด้านการใช้ประโยชน์ของการอาหาร	4.53	0.42	มากที่สุด
ด้านความมีเสถียรภาพของอาหาร	4.44	0.42	มาก

ค่าเฉลี่ย	**4.51**	**0.41**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 4 ข้อมูลเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร (ต่อ)

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปรผล
การสร้างความมั่นคงทางอาหาร			
ด้านการมีอาหารถึงพร้อม	4.10	0.58	มาก
ด้านการเข้าถึงอาหาร	3.95	0.65	มาก
ด้านการใช้ประโยชน์ของการอาหาร	4.00	0.62	มาก
ด้านความมีเสถียรภาพของอาหาร	3.96	0.60	มาก
ค่าเฉลี่ย	**4.00**	**0.61**	**มากที่สุด**

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ เมื่อทำการวิเคราะห์ตัวแปรทั้งหมดผ่านแบบจำลองแบบโลจิตแบบเรียงลำดับ (Ordered Logit Model) สามารถอธิบายโอกาสที่จะสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกรหรือเห็นความสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร 37.47 % (Pseudo R2= 0. 375) ตารางที่ 5 กับ 6 และจะอธิบายตัวแปรที่มีความสำพันธ์ในส่วนถัดไป

ตารางที่ 5 การประมาณค่าพารามิเตอร์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร

Variables	Coefficient	Standard Error	z	P-value
GEN	-0.157	0.246	-0.64	0.523
AGE	-0.145	0.161	1.15	0.029
EDU	+0.167	0.420	-0.40	0.041
EXP	+0.153	0.381	0.40	0.688
NUMF	+0.000	0.123	1.02	0.123
NUML	+0.280	0.240	1.17	0.443
SOU1	+0.006	0.123	0.05	0.062
SOU2	+0.294	0.162	1.81	0.071
SOU3	-0.338	0.329	-1.03	0.303
SOU4	0.000	(omitted)		

INC	+1.221	0.284	4.31	0.000

ตารางที่ 5 การประมาณค่าพารามิเตอร์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร (ต่อ)

Variables	Coefficient	Standard Error	z	P-value
ATT	+0.977	0.299	3.26	0.001
No. observations			400	
Log likelihood function			-286.432	
Pseudo R2			0.3747	
AIC			601.853	
BIC			664.716	

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: *, **,*** ระดับนัยสำคัญ P<0.10, P<0.05 และ P<0.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 การประมาณผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effects)

Variables	Marginal Effects		
	Y=3	Y=4	Y=5
GEN	0.008	0.031	0.038
AGE	-0.009	0.036	0.045
EDU	-0.007	0.032	0.041
EXP	-0.008	-0.030	0.038
NUMF	-0.014	-0.054	0.069
NUML	-0.000	-0.001	0.001
SOU1	-0.015	0.057	0.072
SOU2	-0.017	0.066	0.083
SOU3	0.006	0.023	-0.029
INC	-0.050	0.190	0.240

ATT	-0.019	0.074	0.093

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นถึงค่าความน่าจะเป็นส่วนเพิ่ม (Marginal effects) ผู้ศึกษาจะเลือกที่จะแปลผลลัพธ์ในภาพรวมของแบบจำลองผ่านทางเลือกของการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกรที่มากที่สุด (Y=5) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรอายุ (AGE) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากค่า Marginal effects ที่การให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารที่มากที่สุดมีค่าเท่ากับ 0.045 อธิบายได้ว่า การที่อายุของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 1 ปีทำให้ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารมากที่สุดเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5

ตัวแปรการศึกษา (EDU) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากค่า Marginal effects ที่ที่การให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารที่มากที่สุดมีค่าเท่ากับ 0.041 อธิบายได้ว่า การที่ระดับการศึกษาของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 1 ระดับ ทำให้ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารมากที่สุดเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.1

ตัวแปรแหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (เงินทุนตนเอง) (SOU1) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 จากค่า Marginal effects ที่การให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารที่มากที่สุดมีค่าเท่ากับ 0.072 อธิบายได้ว่า การที่เกษตรกรมีแหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (เงินทุนตนเอง) เป็นหลักนอกเหนือการใช้แหล่งอื่น ทำให้ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารมากที่สุดเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.2

ตัวแปรรายได้ (INC) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากค่า Marginal effects ที่การให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารที่มากที่สุดมีค่าเท่ากับ 0.024 อธิบายได้ว่า การที่รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 1 ช่วงต่อปี ทำให้ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารมากที่สุดเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.4

และสุดท้าย**ตัวแปรทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน (ATT)** เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนเกษตรกร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากค่า Marginal effects ที่การให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารที่มากที่สุดมีค่าเท่ากับ 0.093 อธิบายได้ว่า การทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 1 ระดับ ทำให้ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะให้ความสำคัญแก่การสร้างความมั่นคงทางอาหารมากที่สุดเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.3

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาในส่วนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ พบว่า อายุที่เพิ่มขึ้นส่งผลทำให้เกิดโอกาสที่เกษตรกรจะสร้างความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น โดยทั่วไปแล้วอายุที่เพิ่มขึ้น มักจะไม่ส่งผลให้เกิดโอกาสที่เกษตรกรจะสร้างความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น แต่ในทางกลับกันอายุที่มากขึ้นอาจเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารเสียด้วยซ้ำ อย่างไรก็ตามเกษตรกรสูงอายุก็มีข้อได้เปรียบบางประการ อาทิประสบการณ์ อาจกล่าวได้ว่ามีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมายาวนาน มีความรู้ความเข้าใจในสภาพอากาศ และพืชผลต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นอย่างดี และเครือข่าย ซึ่งหมายความว่าการมีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวางอาจเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถัดมาการศึกษานี้พบว่าการศึกษาของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับสูงขึ้นส่งผลทำให้เกิดโอกาสที่เกษตรกรจะสร้างความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Evenson and Mwabu (2001) ส่วนหนึ่งของการศึกษา พบว่า การศึกษาของเกษตรกรโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนสำคัญในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ลดความยากจน และเพิ่มความมั่นคงทางอาหาร อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Mathenge et al. (2014) ที่มุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของการศึกษาต่อความมั่นคงทางอาหารในประเทศเคนยา พบว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนได้รับการศึกษาสูง มีแนวโน้มที่จะมีความมั่นคงทางอาหารสูง ในส่วนของเกษตรกรมที่มีแหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตรจากการลงทุนด้วยเงินของตนเองมีโอกาส ที่เกษตรกรจะสร้างความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น ให้ผลลัพธ์สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญจันทร์ (2563) ถัดมาการศึกษานี้พบว่ารายได้ที่เพิ่มมากขึ้นมีโอกาสที่เกษตรกรจะสร้างความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น ผลการศึกษานี้ให้ทิศทางเช่นเดียวกับการศึกษาของ Gertler and Gruber (2002) และ Ravallion et al. (2007) และ Etea et al. (2019) สามารถสรุปได้ว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรมีโอกาสสร้างความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น โดยช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงอาหาร ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี และบริการต่างๆ ที่จำเป็นต่อการปรับปรุงการผลิต และยังช่วยลดความเสี่ยงของการคาดแคลนด้านอาหารและยกระดับความเป็นอยู่ได้ ปัจจัยสุดท้ายของการศึกษานี้พบว่า ทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนที่สูงขึ้นสามารถเพิ่มโอกาสที่เกษตรกรจะสร้างความมั่นคงทาง

อาหารได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดน่านของเพ็ญจันทร์ ระวิยวงค์ (2020)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ โดยพบปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรดังนี้

1.1 ส่งเสริมให้เกษตรกรสูงอายุที่มีประสบการณ์ ถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการทำเกษตร และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่คนรุ่นใหม่ เพื่อสืบทอด และพัฒนาต่อยอด อีกทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรสูงอายุรวมกลุ่มกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสร้างเครือข่าย อันจะนำไปสู่การพัฒนา และแก้ไขปัญหา ร่วมกัน

1.2 อบรม สัมมนา และเผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับการเกษตร โภชนาการ การแปรรูปอาหาร และการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสนับสนุนให้เกษตรกร เข้าถึงการศึกษา และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดหลักสูตร การฝึกอบรมระยะสั้น การศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเน้นการปฏิบัติจริง เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 แหล่งที่มาของเงินทุนในการทำการเกษตร (เงินทุนตนเอง): ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีวินัยทางการเงิน และออมเงิน เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการทำการเกษตร ยิ่งไปกว่านั้นควรมีการจัดหาแหล่งเงินทุน ดอกเบี้ยต่ำ ให้แก่เกษตรกร เช่น กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) รวมถึงสนับสนุนการใช้ปัจจัยการผลิต ที่มีประสิทธิภาพ และลดต้นทุน เช่น การใช้พันธุ์พืช ที่เหมาะสม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และการจัดการศัตรูพืช แบบผสมผสาน

1.4 ช่วยเหลือเกษตรกร ในการหาช่องทางการตลาด และจำหน่ายผลผลิต ในราคาที่เป็นธรรม แม้กระทั้งสนับสนุนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่า และสร้างรายได้

1.5 ทัศนคติต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน: มีการรณรงค์ และสร้างความตระหนัก เกี่ยวกับความสำคัญของความมั่นคงทางอาหาร รวมถึงปลูกฝังทัศนคติเชิงบวก เกี่ยวกับการผลิต และการบริโภคอาหาร ที่ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ ยิ่งไปกว่านั้นควรส่งเสริมให้ครัวเรือน มีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาในเชิงลึก และการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ อย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อสรุป และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบาย และมาตรการในการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร ในระดับครัวเรือน เกษตรกรอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Al-Tamimi, A., & Shuib, M. (2009). Motivation and attitudes towards learning English: A study of petroleum engineering undergraduates at Hadhramout University of Sciences and Technology. *GEMA: Online Journal of Language Studies*, *9* (2), 29-55.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *psychometrika*, 16 (3), 297-334.

Evenson, R. E., & Mwabu, G. (2001). The effect of agricultural extension on farm yields in Kenya. *African Development Review,* 13 (1), 1-23.

Etea, B. G., Zhou, D., Abebe, K. A., & Sedebo, D. A. (2019). Household income diversification and food security: Evidence from rural and semi-urban areas in Ethiopia. *Sustainability,* 11 (12), 3232.

FAO. 2013. The State of Food and Agriculture 2013. Retrieved from https://www.fao.org/4/i3300e/i3300e.pdf

FAO. 2018. Sustainable food systems Concept and framework. Retrieved from https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/b620989c-407b-4caf-a152-f790f55fec71/content

Gertler, P., & Gruber, J. (2002). Insuring consumption against illness. *American economic review*, 92 (1), 51-70.

Mathenge, M. K., Smale, M., & Olwande, J. (2014). The impacts of hybrid maize seed on the welfare of farming households in Kenya. *Food policy,* 44, 262-271.

Miladinov, G. (2023). Impacts of population growth and economic development on food security in low-income and middle-income countries. *Frontiers in Human Dynamics,* 5, 1121662.

Pollard, C. M., & Booth, S. (2019). Food insecurity and hunger in rich countries-it is time for action against inequality. *International journal of environmental research and public health*, 16 (10), 1804.

Ravallion, M., Chen, S., & Sangraula, P. (2007). New evidence on the urbanization of global poverty. *Population and development review*, 33 (4), 667-701.

Saipatthana, U., & Piyapimonsit, C. (2004). Collinearity. *Parichart Journal,* 17 (1), 55-62.

Turner, R. C., & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International journal of testing,* 3 (2), 163-171.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.).* New York: Harper and Row Publication.

เพ็ญจันทร์ ระวิยวงค์. (2563). ความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดน่าน. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชมงคลล้านนา, 8(1), 25-36.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563 ส่วนของ ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน. *ออนไลน์.* สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2567, แหล่งที่มา : https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2024/04/SDGs-Goal-2.pdf

อนงค์ คำตั๋น, วันเฉลิม ฤทธิมนต์, และ สุรางค์รัตน์ พ้องพาน. (2566). ปัจจัยทางด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีผลต่อภาวะโภชนาการเกินของประชากรวัยทำงาน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่หมู่บ้านพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (หมู่บ้าน พมพ.) ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *(PMJCS) Phrae Medical Journal and Clinical Sciences*, 31(1), 43-58.